

Referanser: MKR/AU 11/23

Arkivsak: 23/01355-2

Saksdokumenter:

Tematisk drøftelse - KV rolle i forhold til Den russisk-ortodokse kirkes medlemskap - Notat fra MKR Danmark

Aftenpostens leder 8. april 2023: Et oppgjør med kirken som fører krig
Bispemøtets uttalelse fra 16.2.23 (inkludert i saksutredningen)

Den norske kirkes relasjon til Den russisk-ortodokse kirke

Sammendrag

På Mellomkirkelig råds møte 3.-4. mai vil det den første dagen være et åpent seminar på Litteraturhuset i Oslo med tittelen *Er krig etisk forsvarlig?* hvor krigen i Ukraina og Den russisk-ortodokse kirkes medvirkning tematiseres. MKR vil dagen etter drøfte mer spesifikt Den norske kirkes relasjon til Den russisk-ortodokse kirke (ROK).

Bispemøtet har uttalt seg om Den russisk-ortodokse kirke. Mellomkirkelig råd har så langt ikke kommet med noen egen uttalelse. Preses har også deltatt i møter i regi av Kirkenes verdensråd hvor samarbeidet med russerne ble drøftet. Det vurderes nå mulige fellesinitiativer fra de nordiske folkekirkene. Vedlagt er et notat fra Mellemkirkelig råd i Den danske folkekirken. Notatet fokuserer særlig på Den russisk-ortodokse kirkes medlemskap i KV og de ulike kirkers avveininger og posisjon til ROK.

En viktig dimensjon ved de ulike kirkers/økumeniske organisasjoners kritiske holdning er den religiøse retorikken som ledelsen i Den russisk-ortodokse kirke er ansvarlig for. Dette er en religiøs ordbruk som kan legitimere vold, og et aspekt som bør være et hovedperspektiv i MKRs drøfting.

Forslag til vedtak

1. Mellomkirkelig råd takker Bispemøtet for uttalelsen fra 16. februar, og vil på bakgrunn av seminaret 3. mai særlig understreke ()
2. Mellomkirkelig råd vil støtte Den ukrainsk-ortodokse kirkes søknad om medlemskap i Kirkenes verdensråd, og ber våre medlemmer i sentralkomiteen arbeide for det.

3. Mellomkirkelig råd ber Den norske kirkes sentralkomiteemedlemmer særlig legge vekt på på KV's sentralkomiteemøte i juni.
4. Mellomkirkelig råd vil i forhold til religiøs retorikk/språkbruk understreke følgende:

Saksorientering

Bakgrunn

På Mellomkirkelig råds møte 3.–4. mai vil det den første dagen være et åpent seminar på Litteraturhuset i Oslo med tittelen *Er krig etisk forsvarlig?* hvor krigen i Ukraina og Den russisk-ortodokse kirkes medvirkning tematiseres. MKR vil dagen etter drøfte mer spesifikt Den norske kirkes relasjon til Den russisk-ortodokse kirke (ROK).

Bispemøtet har uttalt seg om krigen og ROK. Mellomkirkelig råd har så langt ikke kommet med noen egen uttalelse, men har arbeidet med temaet på andre måter. Preses har også deltatt i møter i regi av Kirkenes verdensråd, hvor samarbeidet med russerne ble drøftet. Det vurderes nå mulige fellesinitiativer fra de nordiske folkekirkene.

Den pågående krigen og relasjonen til ROK vil også drøftes på KV's sentralkomiteemøte i juni. Vedlagt er et notat fra Mellemkirkelig råd i Den danske folkekirken. Notatet fokuserer særlig på Den russisk-ortodokse kirkes medlemskap i KV, og de ulike kirkers avveininger og posisjoner i forhold til ROK. Den danske folkekirken har et ganske kritisk syn på KV's rolle her, noe de antakelig vil videreformidle i KV's sentralkomiteemøte i juni. Notatet gir en god oversikt over det økumeniske landskapet knyttet til denne saken. Det framhever videre at ROK har legitimert den pågående krigen og gitt den en slags ideologisk overbygning, i form av fortellingen om «den russiske verden», hvor sivilisasjon og Den russisk-ortodokse kirke er tett sammenvevd.

Den russisk-ortodokse kirkens overhode, patriark Kirill, er en jevn leverandør av moralsk, åndelig og guddommelig støtte for Putins krig. Han uttaler seg knapt direkte om den pågående krigen, men indirekte er det en støtte gjennom det store narrative som bidrar til legitimering. For Kirill er det særlig kampen for «tradisjonelle familieverdier», kampen for å bevare «det hellige Russland» samt kampen om lederrollen blant ortodokse kristne i verden det fokuseres på i taler og prekener. Alle disse tre handler om russisk identitet og rolle i verden. Ukraina nevnes knapt. Derimot nevner Kirill ofte Det hellige Russland, eller Det hellige Rus. Det er dette som gjør Ukraina til brennpunkt for konflikten med Vesten. Slik historien gjerne fortelles i Russland, ligger Russlands historiske røtter i Kyiv-riket på 900-tallet, som også kalles Rus. Kristendommen kom til Russland da fyrst Vladimir (Volodymyr) av Kyiv og hans undersåtter lot seg døpe i 988 ved «dåpen av Kyiv». Derfor er Kyiv – og Ukraina – en umistelig del av et hellig Rus som Gud har gitt et eget oppdrag i verden.ⁱ

I Bispemøtets uttalelse (se under) tas det sterk avstand fra patriarken/ledelsens retorikk:

Vi ser med forferdelse på at kirken blir brukt til å motivere og rettferdiggjøre okkupasjonen og krigen mot sivilbefolkningen. Ledelsen i Den russisk-ortodokse kirke bidrar aktivt til å legitimere krigen og regimets propaganda. Vi tar sterkt avstand fra dette misbruk av kristen tro og tradisjon. Det gjør kirkens ledelse medansvarlig for krigen.

Samarbeidsrådet for Kristne Kirker i Barentsregionen (SKKB) er «lagt på is» etter den russiske invasjonen – og vil trolig ikke «tine opp» igjen. Dette var det eneste organiserte samarbeidet Den norske kirke hadde med Den russisk-ortodokse kirke, utenom medlemskapet i Kirkenes verdensråd. Likevel er det gode enkelrelasjoner med prester/kirker i Norge, som for eksempel Hellige Olga i Oslo. Denne kirken feirer gudstjeneste med både russiske og ukrainske deltakere.

Aktuelle spørsmål til Mellomkirkelig råd:

Bør det jobbes mer med religiøs språkbruk som kan legitimere vold? Bør MKR si noe offentlig om Den russisk-ortodokse kirkes medansvar for krigen ut over det Bispemøtet har uttalt?

Bispemøtets uttalelse:

Den 24. februar 2023 er det ett år siden Russland startet sin storskala-invasjon av Ukraina. President Putins regime påfører den ukrainske befolkningen store og ufattelige lidelser. Vi, biskoper i Den norske kirke, kan ikke slå oss til ro med at krigen fortsatt pågår. Vi kan ikke akseptere at den støttes av Den russisk-ortodokse kirkeledelsen. Det er en aggressiv angrepskrig som strider mot folkeretten, den er etisk illegitim og bryter med fundamentale verdier i vår kristne tro.

Målrettede russiske angrep terroriserer daglig et helt folk og viser ringeakt for menneskers liv og verdighet. Krigen dreper tusenvis og driver millioner av mennesker på flukt. Familier splittes og barn preges av dette for livet. Russlands krigføring og trusler om bruk av atomvåpen truer sikkerhetssituasjonen i hele verden. Krigen har store ringvirkninger som matmangel, energikrise, dyrtid og usikkerhet. Det rammer de fattigste først og mest.

Når en nasjon blir angrepet på denne måten, har den rett til å forsvare seg. Vi støtter at Norge, med sine økte økonomiske ressurser, gir forpliktende og omfattende løfter om bidrag i flere år framover. Dette må komme sammen med økt støtte til fattige og nødlidende ellers i verden, som også rammes av denne krigen.

Krigen krever noe av oss alle. Sammen med andre land i Europa må Norge fortsette å ta imot flyktninger og inkludere dem i våre lokalsamfunn. Fellesskapets ressurser må både brukes på mottak av flyktninger og til humanitær støtte i Ukraina og nabolandene.

Vi vet at ikke alle russere støtter krigen. Vi uttrykker vår støtte til dem som står opp for fred og rettferdighet, til vern om menneskeverd og menneskerettigheter i et stadig mer totalitært regime. Dette gjelder også russisk-ortodokse kristne som har tatt til motmæle mot krigen i Ukraina.

Vi ser med forferdelse på at kirken blir brukt til å motivere og rettferdiggjøre okkupasjonen og krigen mot sivilbefolkningen. Ledelsen i Den russisk-ortodokse kirke bidrar aktivt til å legitimere krigen og regimets propaganda. Vi

tar sterkt avstand fra dette misbruk av kristen tro og tradisjon. Det gjør kirkens ledelse medansvarlig for krigen.

Bispemøtet i Den norske kirke oppfordrer innstendig Den russisk-ortodokse kirkes ledelse med sin sentrale posisjon å bidra til å få en slutt på krigen. Vi vil fortsette å be for alle krigens ofre og om en rettferdig fred.

*Bispemøtet i Den norske kirke
16. februar 2023*

Økonomiske/administrative konsekvenser

Det er ingen umiddelbare økonomiske konsekvenser direkte knyttet til saken.

¹ basert på innledning fra professor Vebjørn Horsfjord i MKR 2022